

Vybrané osobnosti z české výtvarné pedagogiky

Jaromír Uždil

Jaroslav Brožek

Jaromír Uždil

- Pedagogická fakulta UK v Praze
- Akademie výtvarných umění a Vysoká škola umělecko-průmyslová
- V oboru výtvarné pedagogiky působil na světové úrovni (kongresy, sympozia, víceprezident světového komitétu INSEA)
- Věnoval se také historii umění a malířství (člen SVU Mánes)

- Výzkum v oboru výtvarné pedagogiky
- Přenesl poznatky z oblasti výzkumu v cizině do českého prostředí – klíčová publikace
- **Mezi uměním a výchovou (1988)**

Další publikace

- Estetická výchova (1960)
- Výtvarné umění ve výchově mládeže (s Igorem Zhořem 1964)
- Čáry klikyháky, paňáci a auta (1964)
- Články a recenze v časopisech Výtvarné umění a Výtvarná kultura

Uždilův vliv na poválečný vývoj výtvarné pedagogiky

- 1956 stat' *K návrhu nových osnov kreslení*, obhajoba výtvarné výchovy v době polytechnizace výchovy
- Uždil zdůrazňuje, že smyslové a intuitivní zkušenosti jsou základem každého poznání
- Perspektivní kreslení je nutno považovat pouze za prostředek nikoliv za cíl

- *Proces zobrazování u dospívajících ve světle psychologie (1952)*
- *Za pravý smysl kreslení (1955)* – klíčový příspěvek, rozbor psychologie vnímání, principů zobrazování, odmítnutí metodikaření a prakticismu

- *Uždilovi nejde o vjem jakožto prvek senzoria, ale o vnímání jako komplexní proces související s analyzujícími a syntetizujícími pochody intelektu i s vnitřními obrazy představ. Je to dynamický děj, jemuž ovšem neodpovídá „objektivní hledisko s neměnným stanovištěm v prostoru“ ani takové pojetí „ustálené představy“, s nímž souvisí lpění na vžitých grafických typech (totiž streotypech).*

Jiří David

Polemika

- Josef Hanák – Jak vysvětlit v perspektivě úběžníky rovnoběžek – praxe spíše racionální orientující se k perspektivnímu zobrazování bez ohledu na psychologii dětského výtvarného projevu

Uždilovy úvahy o dětském umění ve vztahu k diagnostickým teoriím

- Diagnostika DVP zkoumá především úplnost a logiku grafického vyjádření vjemu – analytické a kvantifikační metody k určení stupně inteligence dítěte (testy Goodenoughové)
- Uždil naopak zkoumá ucelený tvar, schopnost osobité transformace vjemu, aktivitu při vnímání, obnovení tradice komplexnosti výzkumu

- 1955 *Otázky estetické výchovy v díle Chlupově* (vyrovnání se s klasikem výzkumu dětského výtvarného projevu)
- Návrat k odkazu J.Á.Komenského – 1970 *J.Á.Komenský a tradice české estetické výchovy*

- *Uždil vycházel z Komenského antropologického pojetí „konkrétního člověka v jeho přirozené povaze“ se základními momenty pohybu, kvality a změny. Lidský svět z tohoto hlediska už není jen „natura“, ale „ars“ - oblast dovedností, nápodoby a přeměn, v níž se projevují schopnosti přetvářet okolí. Výchova je dynamický princip, jenž působí k „nápravě věcí lidských“. Projevuje se tu rys samovolnosti a hry, tvoření a hry, směřující k lidské přirozenosti, sebezdokonalování, seberealizaci, produkci.*

Jiří David

- *V Komenského disciplíně „Optica“, uvedené v České didaktice, rozpoznává jednotný a skloubený estetický princip, který Komenský nazývá „křtalt“, což lze snad číst jako krása, figura, optické znázornění pojmu, který je Komenského zároveň v řádu božském i lidském: je tu možná i etymologická příbuznost s německým termínem „gestalt“.*

Jiří David

- 1958 *Výtvarné umění a škola* (Výtvarné umění) – problém zpřístupnění umění dětem – galerijní pedagogika
- 1958 vystoupil na kongresu v Basileji
- 1959 – Estetická hodnota dětské kresby a malby (Výtvarné umění)

- *Výtvarné umění ve výchově mládeže – spoluautorství* 1964 s Igorem Zhořem
- 1964 – celostátní konference o výtvarné výchově (editor sborníku Igor Zhoř) a výstava *Dítě a svět* – v historii výtvarné výchovy dosud nejrozsáhlejší akce (výstava srovnatelná s *Shankar's Weekly* v Dillí nebo *Daily Worker* v Londýně)

18. Světový kongres INSEA – Praha 1966

- **Výtvarná výchova – výchova pro budoucnost**
- Sekce pedagogiky, psychologie, filosofie a metodologie
- Na problematiku kongresu navazují volně další Uždilovy studie: *Kritéria tvořivosti, Tvořivě ve výtvarné výchově, Genetický princip, spontaneita a výtvarná výchova. Kritická interpretace Reada – doslov k jeho vydání Výchovy uměním (1969)*

Uždilovy úvahy s otevřeným koncem

- Dnešek dětské kresby – maďarský sborník nakladatelství Corvina
- Otázka znakovosti dětského výtvarného projevu:
- Komplexní charakter grafického znaku, získává kresba odjinud než z potřeby být piktogramem – argumentace se posunuje do oblasti teorie informací. Pomocí analogie s kybernetikou autor konfrontuje Gestalt se superznakem (nadsumativním shrnutím jednotlivých informací. Jež nemusí mít vizuální podobu věcí a také není citově indiferentní, ba naopak). Při vytváření superznaků nejde o totožnost, ale spíše o vztažnost jednotlivých přijatých informací, o komplexní zkušenost veškerého duševního života. Hnací silou formálních změn Gestaltu či superznaku ve výtvarném projevu je tedy obsahový prožitek vztahu a skutečnosti.

Jiří David

Výběr z dalších publikací

- Výtvarný projev a výchova, 1978
- Výtvarná výchova v předškolním věku – s Emilií Šašinkovou, 1983

Jaroslav Brožek nar. 1923

- V současné době působí na UJEP v Ústí nad Labem, na katedře výtvarné výchovy
- V době komunistického režimu zákaz publikování, zveřejňuje své články pod jinými jmény – Hron, Brožková

Výběr z díla

- Čtyři nástěnné tabule o barvě (1971)
- Uvedenie do teórie farby (1976)
- Jak namalovat krajinu (1978)
- Barva a obraz (1980)
- Dobrodružství barvy (1983)
- Uvedení do práce s barvami (1995)
- „Výtvarné Ústí“ (1999)
- Řada článků věnovaná zpřístupňování výtvarného umění

Publikace výzkumů o barvě na mezinárodních kongresech

- 1965 Lucern
- 1969 Stockholm
- 1992 Travemünde
- 1995 Lucern

Výtvarná výchova a barva, 2003

- Výsledek padesátileté práce, publikace určená pedagogům všech stupňů škol
- Kniha rozdělena do tří hlavních částí – Barva v životě, možnosti dětí v práci s barvou, pojetí vztahu škol k barvě.
- Publikace shrnuje výsledky výzkumů o barvě za několik posledních desetiletí